

Ориген

Главни циљ ове расправе јесте карактеристика и критика догматског система Оригеновог. Ориген је први богослов систематичар, творац научне егзегезе; међу писцима апологетског периода њему неоспорно припада највидније место. Он је имао огроман утицај на све гране хришћанске литературе. Барденхевер каже: »Ориген је несумњиво највећи научењак, што га је имала црква у прва три века.«¹ Како књижевни рад његов стоји у генетичкој вези са животом његовим, то је потребно изложити прво његов живот и рад.

Ориген т. ј. син Хоруса, прозван Адамантиос² — чврст као дијамант — родио се у Александрији. Година његовог рођења може се установити према подацима код Јеронима³ и историчара Евсевија⁴ који у својој историји каже, да је у десетој години владе цара Септимија Севера⁵ претрпио мученичку смрт отац Оригенов Леонид,⁶ оставивши свог најстаријег сина, који још ни седамнаесту годину није навршио. Затим спомиње Евсевије⁷ да је Ориген био у осамнаестој години кад је постао настојатељ катихетичке школе у Александрији. Ако је мучеништво Леонида било почетком октобра 201. год., онда је Ориген рођен средином октобра 184. године.

Ориген је по народности Грк, дете побожних хришћанских родитеља, који су поред њега имали још шесторо деце. Прво образовање и поуку у вери дао му је побожни и образовани му отац Леонид, који је настојао, да га што боље позна са Св. Писмом. Често су питања даровитог детета доводила оца у неприлику. Радовао се отац томе и захваљивао је Богу на таленту, којим је обдарио чедо његово. Каткад је отац пришао

¹ Bardenhewer, *Geschichte der altkirchl. Literatur*, II. S. 101.

² Adamantius vero (id enim Origeni nomen fuit.) Eusebii Pamphili, *historia ecclesiastica*, liber VI. caput 14. Migne, *Patrologiae Graecae*, Tomus XX.

³ Hieronymi *Liber de viris illustribus* c. 54. Migne, *Patrologiae latinae* Tomus XXIII.

⁴ *Hist. eccl.* VI. 1, 2.

⁵ (29. августа 201. до 28. августа 202. види: Eduard Schwartz, *Eusebii Kirchengeschichte*, 3 Teil, Leipzig, 1909. S. 31.)

⁶ Λεωνίδης Ὁριγένους Πατήρ, Euseb. *hist. eccl.* VI. 1.

⁷ *Op. cit.* VI. 3.

сину у спавању и пољубио му груди, сматрајући их пребивалиштем светог Духа.¹

Теолошко образовање добио је Ориген у александријској школи од Климента Александријског² (150—215.) где је изучио граматику, реторику, музику, геометрију и дијалектику.³ Рано је познао филозофске системе код чувеног Амонија Сакаса, оснивача новолатонске школе.⁴

За цара Септимија Севера 201. год настало је гоњење хришћана. Отац Оригенов Леонид буде ухваћен и бачен у тамницу. Син је спреман био да заједно са оцем умре за Христа. Кад га ни молбе ни сузе материне нису могле задржати, мати му сакрије одело, док је спавао. Ориген је писао оцу и молио га, да остане чврст у вери и да не мења мишљење своје ради њих.⁵ Леонид наскоро претрпи мученичку смрт, а удовица са седморо деце остаде без хранитеља и без средстава, јер је имање конфисковано било.⁶ Једна богата и угледна хришћанка у Александрији узме Оригена к себи.⁷ Код ње је живео као посинак знаменити гностик из Сирије Павле,⁸ око кога су се сакупљали и многи православни, јер их је привлачила речитост Павлова. Ориген је избегавао додир са Павлом, и ако то није било по вољи добротворци његовој. Сам каже да се увек клонио места, гдегод је просипана јеретичка наука, остајући свагда веран цркви.⁹ Упознавши се с наукама грчким још под руководством оца свог, прионуо је сада још више, и истрајним радом темељно је проучио граматику, аритметику, геометрију и реторику. Ускоро је кадар био да учи друге. Сада се одрекао туђе потпоре

¹ Op. cit. VI. 2.

² Op. cit. VI. 6.

³ Филаретъ: Историческое учение объ отцахъ церкви. Санктпетербургъ. 1859. Томъ I., стр. 208.

⁴ Euseb. hist. eccl. VI. 19.

⁵ »Cave mi pater ne nostra causa sententiam mutes« Euseb. hist. eccl. VI. 2.

⁶ Rem enim familiarem ob confessionem Christi fiscus occupaverat. Hieron. De vir. illustr. c. 54.

⁷ Exceptus enim et refocillatus est a matrona quadam opulentissima et alioqui eximia. Euseb. hist. eccl. VI. 2.

⁸ Quem quidem mulier adoptivum filium secum domi habens... Paulum — hoc enim illi viro nomen fuit. Euseb. hist. eccl. VI. 2.

⁹ Op. cit. VI. 2.

и друштва Павловог. Давањем часова и поучавањем зарађивао је и тако издржавао себе, мајку и браћу своју.

Како се за гођења Септимија Севера 202. год. Климент уклонио из Александрије, катихетичка школа остала је без старешине и учитеља. Нико није имао храбрости да поучава оне, који су изјавили жељу да приме веру Христову. Тадашњи епископ александријски Димитрије позове Оригена и повери му школу, и ако је овај тада имао тек осамнаест година.¹ Око њега се ту окупио велики број хришћана и незнабожаца.

Пошто је још трајало гођење за време префекта Аквиле, Ориген је био пример ревности, неустрашивости и оданости вери. Хришћане је походио у тамници, уз њих је ишао на суд, пратио их до губилишта, не плашећи се ничега. Често се против њега дизала бура разјарених незнабожаца, када је на губилишту храбрио мученике и праштао се са њима уз братски пољубац.²

Епифаније³ прича, да су једном незнабожци ухватили Оригена, обукли му одежду жреца, довели га до степеница храма Сераписова и присилили га, да по њиховом обичају дели палмове гранчице онима који узазе у храм. Ориген је делио гранчице и при том говорио: »Примите, али не палму идола него палму Христову«.

Мржња разјарене светиње ишла је тако далеко, да су му хтели главе доћи, што је неустрашиво учио друге вери Христовој. Једном су опколили кућу где је поучавао, па је био присиљен да мења место пребивања свога.⁴

Оригенова школа дошла је убрзо до великог гласа. Како је број ученика све већи био, Ориген повери поучавање катихумена свом ученику Ираклу, а сам се посвети вишој настави, филозофском и теолошком поучавању.⁵ Предавао је систематску теологију и уводио ученике у познавање Св. Писма.

¹ *Hic Alexandriae dispersa Ecclesia, decimo octavo aetatis suae anno, катηχήσεως opus aggressus. Hieron. De vir. ill. c. 54.*

² *Cum sanctissimi martyres ad supplicium adducerentur, ipse incredibili fiducia praeditus et pericula ipsa provocans astabat... martyres summa cum libertate osculo salutaret. Euseb. hist. eccl. VI. 3.*

³ Филаретъ op. cit. стр. 209.

⁴ *Euseb. hist. eccl. VI. 3.*

⁵ *Euseb. hist. eccl. VI. 15. Hieron. De Hivir. illustr. c. 54.*

Уз то је настојао, да се што више усаврши, посветивши нарочиту пажњу филозофији и св. Писму. Предмет његових филозофских студија беху Платон и списи филозофа Нуменија, Кронија, Аполофана, Лонгина, Модерата, Никсмаха, стојичара Херемона, Корнута и Питагорејаца.¹ Његова су предавања имала силан утецај на ученике, јер што је учио и говорио, то је и чинио, претходећи примером својим.² Живео је аскетским животом. Строго је постио, спавао је мало, и то на голој земљи, ишао је босоног, држећи се речи Христових о оделу,³ да нису потребне две хаљине, ни обућа. И ноћ је већином проводио у молитви, медитацији и студији. Многи су му хтели пружити материјалну помоћ, но он је то увек одбио. Да би могао своје најпрече потребе подмирити, продао је своју библиотеку за извесну суму, која му је доносила четири обола дневно.⁴ То је била надница обичног радника у то доба у Атини.⁵

Строг подвижнички живот и убедљива реч Оригена — претече каснијег мисирског монаштва — привлачила је многе ученике из свих крајева, а многи образовани незнабожци постали су хришћани. Оригена је обузимала радост, јер је његов наставнички рад уродио богатим плодом. Евсевије нам наводи имена Оригенових ученика, који су прешли у хришћанску веру и за њу претрпели мученичку смрт, а то су: Плутарх, Серен, Ираклид, Ирон. Ученица Оригенова катихуменка Ираида спаљена је. Војник Василид, ученик Оригенов морао је водити на губилиште лепу Потамијену и њену мајку Марцелу, где су спаљене. Исповедивши да је и он хришћанин, био је погубљен.⁶

У животу и раду беше Оригену руководство Божја реч. Сматрао је да хришћанин треба дословно да извршује речи божанског Учитеља. У својој пламеној ревности ишао је тако далеко, да се кастрирао, сматрајући то сагласним са речима

¹ Euseb. hist. eccl. VI. 19.

² Qualis oratio, talis ejus vita, qualis vita, talis oratio ejus fuit. Euseb. hist. eccl. VI. 3.

³ Матеј X. 10.

⁴ Contentus fuit quatuor obolis qui ab emptore voluminum ipsi in dies singulos pondebatur. Euseb. hist. eccl. VI. 3.

⁵ Bibliothek der Kirchenväter. Origenes I. München, 1926. S. XIX.

⁶ Euseb. hist. eccl. VI. 4. 5.

Христовим: »има ушкопљеника, који су сами себе ушкопили ради царства небеснога.«¹

Ориген је мислио да сакрије свој поступак од других, по ускоро се сазнало за то; чуо је то и његов епископ Димитрије, те се чудио самопрегорењу и ревности његовој. Евсевије назива тај поступак Оригенов делом младићског и незрелог ума, али и доказом његове вере, уздржљивости и моралне чистоте.² Евсевије мисли, да је Ориген хтео избећи сваки повод за сумњу, јер је као учитељ и женске поучавао.

Године 211. умре цар Септимије Север. Последњих година владе његове хришћани су били мирни. За владе његовог наследника Каракале путовао је Ориген у Рим (после 211. г. а пре 215.) али се тамо кратко време задржао. На позив свог епископа Димитрија врати се у Александрију, те продужује свој наставнички рад. У школи се са ученицима предаје свом душом проучавању св. Писма. Својим радовима ударио је темељ научном (егзегетском) истраживању св. Писма. Његово главно библијско-критичко дело јесте Егзапла, критика текста александријског превода Св. Писма Ст. Завета.

Епифаније³ каже, да је Егзапла први рад, који је Ориген преузео по наговору Амвросија. Велики пријатељ и мецена Оригенов, богати грађанин александријски Амвросије био је присталица гностика Валентина (по Јерониму јеретика Маркијона), али је Ориген њега, као и многе друге јеретике, придобио и цркви обратио.⁴ Амвросије му је био захвалан, те је као богат човек материјално помагао издавање списа Оригенових, које је јако ценио. Евсевије⁵ каже, да је Амвросије ставио на расположење Оригену седам писара, који су бележили што им је он диктирао и седам калиграфа, који су то чисто и лепо преписивали. Тако је Оригену омогућен био опсежан литераран рад. Јероним⁶ спомиње да је заслуга Амвросијева, што је Ориген много писао. Амвросије је сваки дан долазио и гонио

¹ Мат. 19. 12.

² Euseb. hist. eccl. VI. 8.

³ Bibliothek der kirchenväter, Origenes, S. XXIV.

⁴ Euseb. hist. eccl. VI. 18.

⁵ Op. cit. VI. 23.

⁶ Hieron. De vir. ill. c. 56.

Оригена на писање и рад. С тога је Ориген називао у шали Амвросија гонитељем на рад — ἐργασίωκτης¹

Поред напорног и неуморног рада на књизи наставља Ориген без прекида наставнички рад у катихетичкој школи. Ученици његови, који су га високо ценили, пронеше славу о његовој учености далеко ван граница Египта.

Године 215. позове га у Аравију тамошњи кнез да га поучи у вери. Кад се вратио у Александрију затекао је велике nerede. Цар Каракала због увреда, које су му нанели грађани александријски, пошље војску, да грађане казни. Војници су по граду пљачкали, странци су били протерани, јавне игре забрањене, филозофске колегије растурене. Кад је видео Ориген да неће моћи у миру радити, оде у Кесарију Палестинску, где је врло лепо примљен. По жељи кесаријског епископа Теоктиста и Александра епископа јерусалимског проповедао је у цркви, и ако је био лајик.² У то су престали нереди у Александрији. Димитрије епископ александријски бојећи се да не изгуби Оригена, кога је сматрао поносом своје цркве, а и школа је била без учитеља, позове Оригена натраг и он се врати у Александрију. То је било 217. године. Неко време проводи у миру, посветивши се сав литерарном раду. Ускоро, по Барденхеверу,³ око 218. године, мати цара Александра Севера Јулија Мамеа позове Оригена у Антиохију, желећи да га лично позна и чује. Он се позиву одазвао и оде у Антиохију, где је примљен са највећим почастима.⁴ Ту је провео неко време поучивши царицу у вери и разговарајући с њом о најважнијим теолошким питањима. О успешном деловању нема података код Евсевија,⁵ али нам то потврђује историјска чињеница, да је син њен као цар био наклоњен хришћанима.

Вративши се у Александрију, пуних десет година проводи Ориген у непрекидном раду. То су биле године најплоднијег

¹ Ambrosius cohortatus est Origenem scribere, incredibili studio quotidie ab eo opus exigens. Unde in quadam epistola ἐργασίωκτην eum Origenes vocat. Hieron. De vir. ill. 61.

² Euseb. hist. eccl. VI. 27.

³ Bardenhever: Geschichte der altk. Lit. II. S. 108.

⁴ Ad Mammeam matrem Alexandri imperatoris, religiosam feminam rogatus venit Antiochiam et summo honore habitus est. Hier. De vir. ill. c. 54.

⁵ Euseb. Hist. eccl. VI. 21.

рада и стварања. Евсевије¹ каже да је Ориген написао у Александрији првих пет књига коментара на Јованово јеванђеље, коментар на књигу Постање, тумачење псалама и око 220. г. прву хришћанску догматику „Περὶ ἀρχῶν“ — О начелима.

Но сада настаде преокрет у његовом животу. За Оригеново име знао је цео хришћански свет. Често су га позивали у друге земље, да тамо поучава, даје савете и умирује спорове. Године 230-31. морао је да путује у Грчку. Јероним² каже, да му је поверена била мисија да реши неки црквени спор а јавиле су и неки јереси. Тај догађај је прекинуо миран живот и рад његов. Кренуо се на пут кобан, који ће му загорчати даљи живот. Путујући преко Палестине дође у Кесарију; ту га врло лепо приме његови пријатељи епископи Теоктист и Александар. Да би дали видна знака поштовању своме, они га рукоположе за презвитера.¹ Они учинише то у доброј намери, да не би ко прекорео Оригена, што као лајик у цркви проповеда. Но мишљења и погледи, који су у Палестини владали, беху немогући у земљи, где је црквени живот био развијенији. Епископ Димитрије видео је у поступку палестинских епископа повреду своје власти и црквеног реда. Рукоположење је извршено на неканонски начин, јер по црквеним правилима није допуштено, да неко лице буде посвећено у туђој епархији без дозволе надлежног епископа.

Кад се Ориген вратио кући, затекао је свог епископа гневна. Од тог момента пријатељство Димитријево пређе у мржњу, а похвале у осуду. Био је наскоро сазван сабор мисирских епископа и александријских презвитера, и Ориген буде осуђен на искључење из александријске цркве. Димитрије није био задовољан том одлуком, те сазове други сабор епископа, који Оригена лиши презвитерског чина. Та саборска одлука саопштена је осталим црквама; но цркве палестинске, феничка, арапска,

¹ op. cit. VI. 24.

² Propter ecclesias Achaiae, quae pluribus haeresibus vexabantur, sub testimonio ecclesiasticae epistolae Athenas per Palestinam pergeret, a Theoctisto et Alexandro, Caesareae et Hierosolymorum episcopis, presbyter ordinatus. Hier. De vir. ill. c. 54.

² Quo tempore Origenes compellente ipsum necessitate, ob ecclesiastica negotia in Achaiam profectus, cum per Palestinam transiret, presbyterii gradum per impositionem manuum Caesareae ab illius regionis episcopis accepit. Euseb. hist. eccl. VI. 23.

ахајска и кападокијска не хтедоше примити на знање ову одлуку и стадоше на страну Оригенову. У својој окружности, коју је управио епископима, Димитрије представља Оригена недојним презвитерског чина, јер се огрешио о тело и природу своју.¹ Тиме је хтео оправдати одлуку другог сабора. »Он није могао«, каже Евсевије,² »против Оригена ништа друго навести и зато је потегла дело младости његове а тим је желео да погоди епископе, који су га за презвитера рукоположили«. Против напада епископа Димитрија бранио се Ориген у писмима, која је упућивао појединим црквама.³ Своје родно место напустио је у десетој години владе Александра Севера (29. августа 231. г.) а управу катихетичке школе преузме Иракле, ученик и помагач Оригенов.⁴ Наскоро умре Димитрије, њега наследи Иракле, а школу преузме ученик Оригенов Дионисије, који је касније (246-7.) био епископ александријски.⁵

Кад је Ориген напустио занавек Александрију, имао је 46 година. Он је био у најбољој снази и на врхунцу славе. Као научењак уживао је светски глас, био је цењен и од хришћана и нехришћана. Кад је дошао у Кесарију Палестинску примљен је са највећом пажњом и поштовањем. Ту оснује школу, која је постала научни центар истока, те је наскоро славом надмашила александријску школу.

Ориген се предао свом душом наставничком раду; пуних двадесет година (од 231—250.) вршио је необичан утецај, какав није имао ниједан учитељ тога доба. Колико је поштовање уживао код својих ученика, сведочи нам похвални говор Оригену од Григорија Чудотворца.

Између многих ученика, који се окупише у школи кесаријској, Евсевије⁶ нарочито истиче браћу Теодора (Григорија)

¹ »Који је сам себе обезудио, нека не буде клирик; јер је самоубица и непријатељ божјега створа«. Н. Милаш: Правила православне цркве. Нови Сад. 1895. Књ. I. ап. прав. 22. стр. 79.

² *Demetrius quando nihil aliud habebat quod ei objiceret, facinus illud quod adolescens olim patraverat, gravissime criminatus est: illos etiam qui eum ad presbyterii honorem evexerant, accusationibus suis conatus involvere.* Euseb. hist. eccl. VI. 8.

³ Hieron. *Apologia adv. Ruf.* Migne, *Patr. lat.* Tom. XXIII. c. 18.

⁴ Euseb. hist. eccl. VI. 26.

⁵ Ibid. VI. 29. 35.

⁶ Euseb. hist. eccl. VI. 30.

и Агенодора из Понта. Они су проучили грчку и римску књижевност и хтедоше се одати правним студијама у Бериту. Случајно су дошли у Кесарију и кад су чули Оригена, остали су у Кесарији и пет година нису се могли одвојити од њега. Он им је омилио хришћанску науку, те су напустили профане студије и одали се изучавању теолошких наука. Како је вешто и успешно учио и како је знао ученике за себе привезати, сведочи нам похвални говор Григорија Чудотворца.¹ Ориген је најпре хвалио филозофију и њене поштоваоце; прави живот проводи само онај, који позна самога себе, који зна шта је истинско добро и шта је зло. Незнање понижава човека до животиње, многи слепо јуре за богатством, частима и цене само материјална добра. И те речи учитељеве беху као стреле, оне су запаљивале у души пламен љубави према божанском Логосу. Отаџбина, пријатељи, сродници, све се то заборавило и душа Јонатанова била је сједињена са душом Давидовом најтешњим везама љубави и пријатељства.² Као што вешт земљорадник добро обрађује земљиште и искусан градинар своју градину негује, те дивљу воћку оплеменеује, да добро воће доноси, тако је и Ориген поступао са ученицима. Све што је непотребно, то је уклањао, употребио је сву вештину и бригу на то, да одстрани и искорени трње и коров. Кад је видео да су његови ученици спремљени да приме реч истине, тада је сејао по добро обрађеној земљи. Поучавао је своје ученике у физици, учећи их да познају свет и промене у свету. Затим их је уводио у геометрију и астрономију, а нарочито у етику, да их упути добру. Настојао је да душа ученика сазна почетке зла и како треба уклонити зло, а неговати добро. Особито их је упућивао да врше врлине и да се брину за спас душе. Ваља добро чинити и побожан бити, јер је побожност мајка свих врлина. Највиши циљ човека јесте чистим срцем и мислима Богу сличан бити, Њему се приближити и у Њему пребивати.

Поучавао је своје ученике и у грчкој филозофији и упознавао их са учењем свих филозофских школа, осим оних, који су порицали Бога и његов промисао.

¹ Gregorii Thaumaturgi, Oratio panegyrica in Origenem. Migne, Tom. 10. стр. 1050.

² Gr. Thaumaturgi Oratio paneg. c. VI.

Највећу је пажњу посвећивао теолошкој настави. Своје ученике упућивао је да увек гледају на Бога и пророке и нико није био у стању да објасни тамно и нејасно као он. Григорије Чудотворац је био уверен, да је у његовом учетељу био дух Божји, јер само Божански Логос може скривено откривати. Он верује да је Ориген добио од самог Бога дар, да буде тумач речи Божје код људи. Време које је провео Григорије у школи кесариској, упоређује са боравком у рају.¹ Ориген је био прави духовни отац, од кога су се ученици растајали са болом у души.

Можда су речи Григорија Чудотворца производ античке реторике, но несумњиво је, да су прожете осећајима дубоке благодарности ученика према учетељу. Оне нам сведоче да је Ориген настојао, да својим ученицима даде солидно знање, да им дух образује, да ученике утврди у врлини и побожности. Као учитељ умео је ученике одушевити за идеална добра. То му је пошло за руком нарочито код Григорија и Атенодора. Евсевије каже, да су обојица као млади људи изабрани за спископе у својој постојбини у Понту ради своје побожности и честитости.²

После цара Александра Севера дошао је на престо цар Максимин (235—238) који поче гонити хришћане. Бакон Амвросије и презвитер Протоктет буду ухваћени и бачени у тамницу. Ориген је тада написао спис »Храбрење на мучеништво« и посветио њима.³ По некима Ориген је у почетку тог гоњења побегао у Кесарију у Кападокији и тамо скривен живео две године (235—237.) код једне хришћанке по имену Јулијане. Но та је вест невероватна, јер Ориген није ни у младости бегao од мучеништва. Спис »Храбрење на мучеништво« потиче несумњиво из 235. год. када је започело гоњење Максиминово и када је он храбрио своје пријатеље Амвросија и Протоктета, да приме мучеништво.

Ориген је био одушевљен тумач речи Божје, човек пуно духа, пламене ревности и побожности. Одмах по доласку у Кесарију 231. год. епископ Теоктист му повери проповедање

¹ Hic vere paradisus voluptatis, haec vera laetitia atque deliciae, quibus elapso hoc tempore oblectati sumus, et quidem non exigno.

Gr. Thaumaturgi, Oorat. paneg. c. XVI. стр. 1095.

² Euseb. hist. eccl. VI. 30.

³ Op. cit. VI. 28.

речи Божје и Ориген је две деценије (од 231—251.) најревносније вршио проповедничку дужност.¹ Сматрао је да је дужност проповедника поучавати, верне од греха одвраћати и тешити. У поучавању ваља се обзирати на схваћање простих хришћана и присутних катихумена. Његове омилије су просте, без украса; он одбацује уобичајена средства реторике и хоће само садржином да делује. Избегава дуге уводе, прелази брзо на ствар и завршује кратким славословљем.

Код Евсевија има мало података о двадесетогодишњем боравку Оригеновом у Кесарији. То време било је испуњено мирним, напорним и плодним радом. Путовао је чешће у Сирију, Аравију и Палестину, где је посећивао света места тако драга његовој побожној души. У Аравију је путовао на синод, да поврати тамошњег епископа у Бостри Вирила православном учењу.² Узалуд су расправљали многи епископи и теолози, само је Ориген умео да убеди Вирила и да га приведе правој вери. Вирил је у више писама захвалио Оригену, како то Јероним³ наводи.

Године 244. дошао је Филип Арапин (244—249.) на царски престо. То је време било повољно за хришћанство. Пронео се глас, да је цар прешао у хришћанство и да је о Ускрсу учествовао у молитвеним скуповима хришћанским. Тада је Оригену било 60 година, но и ако је стар био, дух му је снажан био и ревност његова није ослабила. Народу држи омилије, неуморно пише и баш у том последњем периоду написао је велика дела своја, велику апологију хришћанства : *κατὰ Κέλσου* — Против Целса и коментаре на Матејево јеванђеље.⁴

У Аравији се јавила секта хинопсихита, учење да душа човечја умире заједно са телом и да ће при васкрсењу тела и душа оживети заједно са телом. Био је сазван сабор, на којем је суделовао и Ориген; он је том приликом силом доказа и убедљиве речи победио јеретике и извео их на прави пут.⁵

¹ Euseb. hist. eccl. VI. 27.

² Op cit. VI. 33.

³ Beryllus, Arabiae Bostrenus episcopus, lapsus in haeresim, quae Christum ante incarnationem negat, ab Origene correctus, scripsit varia opuscula et maxime epistolas, in quibus Origeni gratias agit; sed et Origenis ad eum litterae sunt. Hier. De vir. illustr. c. 60.

⁴ Euseb. hist. eccl. VI. 36.

⁵ Op. cit. VI. 37.

После цара Филипа дошао је 249. год. на престо Деције (249—251.) један од највећих непријатеља хришћанства. Он поче ужасно гонити хришћане. За њега претрпише мученичку смрт многи угледни хришћани, као : Фабијан епископ римски, Александар епископ јерусалимски и Вавила епископ антиохијски. Ориген као духовни вођа хришћана буде ухваћен и пред царски суд вероватно у Кесарију изведен. Затим је бачен у тамницу, где су га мучили на разне начине, но он је све муке херојски подносио.¹ По Јеронимовом казивању умро је у Тиру, где је и сахрањен био.² О смрти и последњим данима његовим немамо података. Свакако је пуштен из тамнице, али телесно сломљен ; његови пријатељи су га склонили у Тир, да би га избавили од сигурне смрти и ту су га крили. У последњим данима упућивао је пријатељима писма, храбрио их да подносе јуначки гоњења. Вероватно услед претрпљених мука и злостављања умро је год. 253. у 70. години. Још као младић у верском заносу и пламеном одушевљењу чезнуо је за мучеништвом и та му се жеља при крају живота испунила.

Ориген је оставио иза себе безброј ученика, који су његове идеје и његову славу разнели по целом свету. Велики број радова његових јесу сведоци неуморне делатности његове. »Његов карактер беше чист и светао, његов живот беспрекоран«.³ Све делање његово беше прожето најчистијим идеализмом.

Ориген је један од највећих теолога. Харнак га убраја у геније, који стварају епохе и ставља га упоредо са Аристотелом и Лајбницом.⁴

Ориген је неуморно радио за веру, проповедао, учио, писао, побијао јудејске и гностичке противнике ; као учитељ уводио је младиће у храм хришћанске вере кроз предворје грчке филозофије. Много хиљада јеретика је његовом усменом и писменом речју обрађено, поучено и утврђено у вери. Најузвишеније мисли грчке филозофије умео је да споји са хришћанском науком и на тај начин образоване незнабошце придобије за хришћанство.

¹ Euseb. hist. eccl. VI. 39.

² Mortuus est Tyri, in qua urbe et sepultus est. Hier. De vir. illustr. c. 54.

³ Harnack, Dogmengeschichte, B. I. S. 650.

⁴ Harnack, Dogmengeschichte, B. I. S. 652.

Неуморним радом својим упутио је ученике своје и потомство на темељан научан рад. О угледу његовом сведоче нам имена Василија Великог, Григорија Назијанзина, Јеронима, Руфина, Амвросија Миланског; њихова дела сведоче нам колико су ценили Оригена. Па и противници његови морали су осетити и признати огромну духовну моћ његову. »Догматика и црквена историја следећих векова на Истоку јесте историја Оригенове филозофије.«¹

Ориген је био научни радник неуморне вредноће, вештак на перу и у живој речи, велики учитељ, одушевљен проповедник речи Божје, неустрашиви борац за веру, човек дубоке побожности, који је своју веру мучеништвом доказао. Његови радови и његове мисли нису ни данас изгубиле своју животворну снагу.

Г. Константиновић.
